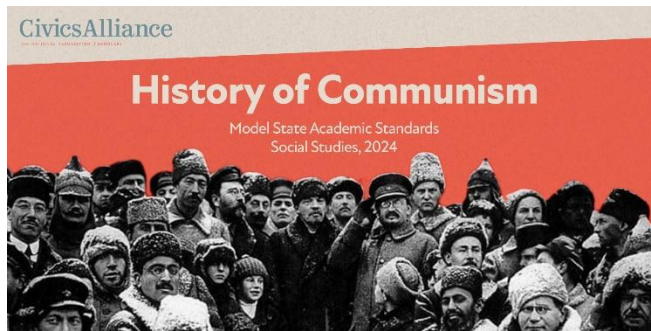

Giảng dạy Lịch sử Chủ nghĩa Cộng sản ở Florida

Ngày 13 tháng 11 năm 2025, Hội đồng Giáo dục Florida (Florida State Board of Education) đã chính thức phê duyệt bộ tiêu chuẩn giảng dạy mới mang tên **"History of Communism Standards" – "Tiêu chuẩn Lịch sử Chủ nghĩa Cộng sản"**. Florida quy định các trường công lập phải giảng dạy chương trình toàn diện về lịch sử chủ nghĩa cộng sản dành cho cấp K-12, tập trung vào các vấn đề

đàn áp chính trị, nghèo đói và vi phạm nhân quyền. Xuất phát từ dự luật SB 1264 được ký năm 2024, Bộ Giáo dục Florida đã phê duyệt các tiêu chuẩn giảng dạy chính thức để triển khai trong năm học 2026–2027.

Chương trình và Yêu cầu (Curriculum and Requirements Age-Appropriate Instruction):

- Giảng dạy phù hợp với độ tuổi (các bài học trải dài từ mẫu giáo đến lớp 12, với mức độ chuyên sâu về các sự kiện lịch sử được điều chỉnh theo độ tuổi học sinh).
- Các chế độ chính được đề cập (nội dung giảng dạy làm nổi bật các tư liệu lịch sử về Liên Xô cũ, Trung Cộng, Cuba và Venezuela);
- Các tác động chính được giảng dạy (chương trình trình bày chi tiết về những thất bại kinh tế, nạn đói, bạo lực và sự đàn áp các quyền tự do cá nhân dưới chế độ cộng sản);
- Ngày Tưởng niệm (quy định bắt buộc dành ít nhất 45 phút giảng dạy hàng năm về Ngày Tưởng niệm Nạn nhân của Chủ nghĩa Cộng sản, được tổ chức vào ngày 7 tháng 11).
- Chi tiết Triển khai: Lộ trình (được Hội đồng Giáo dục Tiểu bang Florida - Florida State Board of Education phê duyệt, việc triển khai tại các học khu công lập sẽ bắt đầu từ năm học 2026–2027);
- Tích hợp chương trình học (Course Integration): Các tiêu chuẩn kiến thức được lồng ghép vào lộ trình môn Khoa học Xã hội tiêu chuẩn, song song với các môn tự chọn chuyên biệt ở bậc trung học phổ thông).

1- Mục tiêu của chương trình

Theo Bộ Giáo dục Florida, chương trình nhằm:

- Giúp học sinh hiểu nguồn gốc và sự phát triển của chủ nghĩa cộng sản
- Tìm hiểu các chế độ cộng sản trên thế giới trong thế kỷ XX và XXI.
- Nghiên cứu những vi phạm nhân quyền và các cuộc đàn áp dưới các chính quyền cộng sản.

- Giúp học sinh hiểu giá trị của tự do cá nhân, dân chủ và chính quyền pháp trị thông qua việc so sánh với các chế độ toàn trị.

Nội dung chương trình giảng dạy đã được soạn thảo rất kỹ lưỡng chiếm 29 trang trong “Bộ tiêu chuẩn”, bao gồm nhiều chủ đề, chẳng hạn như: - Triết học và nguồn gốc tư tưởng cộng sản - Karl Marx và Friedrich Engels - Vladimir Lenin - Joseph Stalin - Mao Trạch Đông - Fidel Castro - Pol Pot - Bức tường Berlin năm 1989 - Biến cố Thiên An Môn năm 1989. Cùng các cuộc thanh trừng, cải tạo, lao động cưỡng bức và những nạn nhân của các chế độ cộng sản. Chương trình cũng có ghi thêm về việc giảng dạy về **các hoạt động của phong trào cộng sản tại Hoa Kỳ trong thời kỳ Chiến tranh Lạnh**.

2- Các điểm gây tranh luận

Tuy nhiên, nội dung chương trình cũng gây ra nhiều tranh cãi trong cộng đồng giáo dục khắp nơi. Đây cũng là phần nào được báo chí và giới sử học bàn luận nhiều nhất. Một số học giả cho rằng:

- Chương trình nhấn mạnh rất nhiều về mặt tiêu cực của các chế độ cộng sản.
- Cách trình bày về thời kỳ chống cộng ở Hoa Kỳ, đặc biệt là thời kỳ Joseph McCarthy và Ủy ban Điều tra các Hoạt động Chống Mỹ (HUAC), có xu hướng tích cực hơn so với cách diễn giải phổ biến trong nhiều sách giáo khoa trước đây.
- Có ý kiến lo ngại chương trình mang màu sắc chính trị và có thể khuyến khích một cách nhìn một chiều thay vì khuyến khích học sinh phân tích nhiều góc độ.

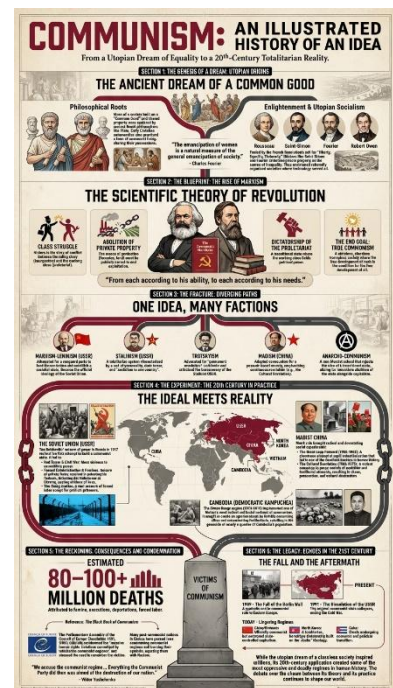
Trong khi đó, những người ủng hộ cho rằng:

- Học sinh Mỹ lâu nay được học rất nhiều về chủ nghĩa phát xít và Holocaust nhưng chưa được học đầy đủ về những tội ác của các chế độ cộng sản.
- Việc bổ túc thêm chương trình sẽ giúp học sinh hiểu rõ hơn lịch sử thế kỷ XX và trân trọng các giá trị tự do, dân chủ của Hoa Kỳ.

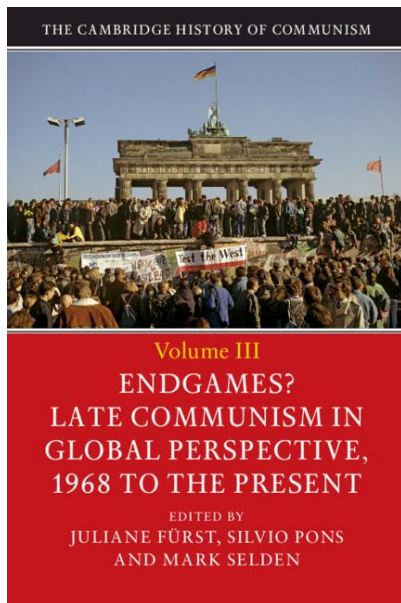
3- Vì lý do gì mà tiểu bang Florida ra Luật giảng dạy trên?

Đây là một câu hỏi rất quan trọng, vì muốn hiểu một đạo luật, phải hiểu hoàn cảnh ra đời của nó. Thiết nghĩ, không thể nào có một lý do duy nhất mà là sự kết hợp của nhiều yếu tố lịch sử, xã hội và chính trị.

3.1- Khía cạnh lịch sử đặc biệt của Florida: Florida không giống nhiều tiểu bang khác. Trong hơn 60 năm qua, Florida đã tiếp nhận hàng triệu người nhập cư và người tị nạn từ các quốc gia từng hoặc đang theo chế độ cộng sản, như: Cuba, Việt Nam, Venezuela, Nicaragua, và một số nước Đông Âu.

Nhiều gia đình trong số này đến Hoa Kỳ sau khi trải qua chiến tranh, cải tạo, tù chính trị hoặc mất tự do chính trị. Đối với họ, câu chuyện về các chế độ cộng sản không chỉ là lịch sử trong sách vở mà còn là kinh nghiệm của chính bản thân hoặc gia đình. Chính điều này góp phần tạo nên sự quan tâm của cử tri Florida đối với việc giảng dạy chủ đề này.

3.2- Quan điểm của chính quyền Florida về giáo dục công dân: Thống đốc Ron DeSantis và đa số nghị sĩ Florida cho rằng, một nền dân chủ không chỉ dạy quyền tự do mà còn cần giúp học sinh hiểu điều gì có thể xảy ra khi quyền lực tập trung vào một nhà nước toàn trị.

Vì vậy, họ coi việc học về chủ nghĩa cộng sản là một phần của giáo dục công dân, tương tự như việc học về Holocaust hay các chế độ phát xít. Theo quan điểm của họ, học sinh cần được “thấy” nhiều chiều phải – trái, để từ đó mỗi em sẽ tự rút ra kết luận và từ điều hướng đường lối chính trị trong tương lai.

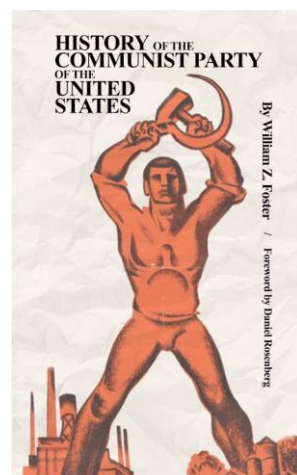
Florida muốn thế hệ trẻ hiểu rằng tự do không phải là điều tự nhiên luôn tồn tại; nó có thể bị mất đi nếu người dân không hiểu lịch sử và không bảo vệ các thể chế dân chủ. Đó là một mục tiêu giáo dục có thể hiểu được. Tuy nhiên,

cũng cần cho rằng có một nguyên tắc quan trọng khác là **mọi chương trình lịch sử đều cần khuyến khích học sinh phân tích bằng chứng, dữ liệu, và cung cách tiếp cận qua nhiều góc nhìn, thay vì chỉ tiếp nhận một kết luận một chiều đã có sẵn.**

Nếu chương trình giúp học sinh tự đặt câu hỏi, so sánh nguồn tư liệu và hình thành nhận định của mình, thì nó sẽ phục vụ tốt mục tiêu giáo dục. Ngược lại, nếu lịch sử chỉ được dùng để củng cố một lập trường chính trị duy nhất, thì dù ở bất kỳ quốc gia nào hay với bất kỳ hệ tư tưởng nào, giá trị giáo dục cũng sẽ bị giảm đi.

3.3- Xu hướng chính trị tại Hoa Kỳ: Hoa Kỳ hiện tại là một quốc gia đang bị phân cực ráo riết. Hai khuynh hướng Dân chủ và Cộng hòa không còn là hai “đảng đối lập” cùng nhau “điều hướng quốc gia” trong tinh thần dân chủ pháp trị nữa, mà là hai đảng “đối đầu” không khoan nhượng. Từ đó, sự phân cực chính trị hiện đang đưa nước Mỹ và xã hội Hoa Kỳ vào những ngõ cụt đầy tranh cãi!

Trong khoảng 10–15 năm gần đây, một số khảo sát cho thấy một số người trẻ ở Mỹ có cái nhìn tích cực hơn về các khái niệm như “socialism” (chủ nghĩa xã hội) hoặc bày tỏ sự không hài lòng với chủ nghĩa tư bản hiện nay. Điều này đã làm dấy lên tranh luận là liệu học sinh có được học đầy đủ về lịch sử các chế độ cộng sản hay không.

Những người ủng hộ đạo luật cho rằng cần bổ túc thêm kiến thức lịch sử để học sinh có thêm cơ sở đánh giá các hệ tư tưởng. Trong khi đó, những người phản đối lo ngại việc này có thể dẫn đến cách tiếp cận mang màu sắc chính trị nếu thiếu sự cân bằng. **Florida đã có chương trình giáo dục về Holocaust, có ngày tưởng niệm nạn nhân của chủ nghĩa cộng sản, và các hoạt động giáo dục công dân.** Đạo luật năm 2024 (SB 1264) hiện tại được tiêu chuẩn hóa và phê duyệt vào năm 2025.

3.4- Chương trình có đề cập đến Việt Nam không?

Câu trả lời là CÓ. Theo tiêu chuẩn, học sinh sẽ học về các chế độ cộng sản trên thế giới và những tác động của chúng, trong đó có Việt Nam, bên cạnh Liên Xô, Trung Cộng, Cuba, Bắc Triều Tiên và Campuchia. Tuy nhiên, trọng tâm là **lịch sử của chủ nghĩa cộng sản như một hiện tượng toàn cầu**, chứ không phải chỉ riêng lịch sử Việt Nam.

Chương trình Florida sẽ dạy gì về Việt Nam? Điều cần lưu ý trước tiên là Việt Nam không phải là trọng tâm của chương trình. Trọng tâm là lịch sử của chủ nghĩa cộng sản trên phạm vi toàn cầu, trong đó Việt Nam là một trường hợp nghiên cứu (case study):

* **Các nội dung liên quan đến Việt Nam:** Dự kiến bao gồm sự hình thành chế độ cộng sản tại Việt Nam, trong đó, học sinh sẽ được giới thiệu về sự truyền bá chủ nghĩa Marx-Lenin vào Đông Dương, vai trò của Hồ Chí Minh trong việc thành lập Đảng Cộng sản Đông Dương, cuộc Cách mạng Tháng Tám năm 1945, và sau cùng sự hình thành nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa. Đây là phần mang tính lịch sử căn bản.

* **Chiến tranh Việt Nam:** Chương trình xem đây là một phần của bối cảnh Chiến tranh Lạnh. Học sinh sẽ học về sự chia cắt Việt Nam sau Hiệp định Genève năm 1954, sự đối đầu giữa Bắc Việt Nam và Việt Nam Cộng hòa, vai trò của Hoa Kỳ, vai trò của Liên Xô và Trung Cộng trong việc hỗ trợ Bắc Việt Nam. Trọng tâm là phân tích cuộc chiến trong bối cảnh đối đầu giữa hai hệ tư tưởng.

* **Việt Nam sau năm 1975:** Đây là phần được chú ý nhiều hơn. Chương trình đề cập đến: - Trại cải tạo - Chính sách cải tạo công thương nghiệp - Kinh tế kế hoạch hóa tập trung - Làn sóng thuyền nhân - Hệ thống kiểm soát chính trị. Nhưng những nội dung này được đưa vào nhằm minh họa tác động của mô hình kinh tế - chính trị cộng sản đối với xã hội.

4- Lượng giá học thuật về Luật giảng dạy về cộng sản ở Florida

Đây là phần mà giới sử học đang tranh luận nhiều nhất. Có thể chia thành ba nhóm.

Nhóm 1: Nhóm ủng hộ cho rằng, trong nhiều thập niên, học sinh Mỹ đã từng được học rất kỹ về chủ nghĩa phát xít Đức Quốc xã, Holocaust. Trong khi đó, những nhân vật chủ chốt cộng sản trên thế giới và hệ lụy lại ít hay không được nhắc đến như: Stalin, Mao Trạch Đông, Pol Pot, Trại tập trung Gulag, Cuộc Đại Thanh Trừng và Đại Nhảy Vọt ở Trung Cộng v.v... Theo họ, việc bổ túc chương trình trên giúp cân bằng cán cân nhận thức lịch sử.

Nhóm 2: Tuy nhiên, một số nhà sử học cho rằng chương trình có nguy cơ nhấn mạnh quá mức các khía cạnh tiêu cực của các chế độ cộng sản, chưa dành nhiều không gian cho việc phân tích các bối cảnh lịch sử, kinh tế và xã hội dẫn đến sự hình thành của các phong trào cộng sản ở các quốc gia trên, và chương trình có thể khiến học sinh khó phân biệt giữa việc nghiên cứu một hệ tư tưởng và việc đánh giá mọi chính sách hoặc mọi quốc gia từng theo hệ tư tưởng đó. Từ đó, họ đề nghị việc giảng dạy nên khuyến khích học sinh đọc nhiều nguồn khác nhau và thảo luận các cách diễn giải khác nhau.

Nhóm 3: Nhiều nhà giáo dục có quan điểm dung hòa cho rằng, điều quan trọng không phải là "dạy chống cộng" hay "dạy ủng hộ cộng sản", mà là **dạy lịch sử dựa trên chứng cứ**. Một chương trình tốt nên giúp học sinh hiểu vì sao chủ nghĩa cộng sản xuất hiện, hiểu vì sao nhiều người từng tin tưởng vào nó, hiểu những thành tựu và những thất bại được ghi nhận, cùng phân tích các vi phạm nhân quyền và hậu quả của các chế độ toàn trị, đồng thời biết đánh giá các nguồn tư liệu và nhận ra rằng các sự kiện lịch sử có thể được diễn giải theo nhiều góc nhìn khác nhau.

5- Cảm nghĩ của người viết

Nếu nhìn từ góc độ giáo dục, bài học có giá trị nhất từ chương trình của Florida có lẽ không nằm ở việc **lên án** hay **ca ngợi** một hệ tư tưởng, mà ở **việc khuyến khích học sinh đặt câu hỏi, đối chiếu nguồn tư liệu và tự hình thành nhận định của mình dựa trên bằng chứng**. Một nền giáo dục phát triển năng lực suy nghĩ phản biện sẽ giúp thế hệ trẻ hiểu lịch sử sâu sắc hơn và có khả năng tham gia xây dựng tương lai một cách có trách nhiệm.

Có lẽ đó cũng là mục tiêu mà mọi nền giáo dục, dù ở bất kỳ quốc gia nào, đều có thể hướng tới: **không chỉ truyền đạt ký ức về quá khứ, mà còn rèn luyện năng lực để thế hệ sau giải quyết những thách thức của tương lai**. Thiết nghĩ, việc Florida đưa môn "History of Communism" vào chương trình học là một bước đi hợp lý, nếu đáp ứng được ba điều kiện. Lịch sử thế giới không nên có "vùng trắng". Nếu mục tiêu là giúp học sinh có cái nhìn đầy đủ về lịch sử thế kỷ XX, thì việc bổ túc giáo dục này điều cần nên làm.

Chúng ta không nên thay một thiên lệch bằng một thiên lệch khác. Một chương trình giáo dục sẽ không đạt mục tiêu nếu chỉ kể những thành công mà bỏ qua thất bại; hoặc chỉ nhấn mạnh thất bại mà không giải thích vì sao một hệ tư tưởng từng thu hút được hàng triệu người. **Học sinh nên được tìm hiểu cả nhiều góc độ khác nhau về hoàn cảnh bất bình đẳng, chiến tranh và khủng hoảng đã tạo điều kiện cho các phong trào cộng sản phát triển, về những mục tiêu mà các phong trào cộng sản theo đuổi, và cả những hậu quả, bao gồm các vi phạm nhân quyền, khi quyền lực tập trung và thiếu cơ chế kiểm soát**. Điều đó giúp các em hiểu lịch sử thay vì chỉ ghi nhớ kết luận.

Và sau cùng, giá trị cốt lõi cần rút ra không phải là "chống cộng", mà là **bất kỳ hệ thống chính trị nào cũng cần có cơ chế kiểm soát quyền lực**. Lịch sử đã cho thấy nhiều chế

độ toàn trị, dù mang danh nghĩa khác nhau, đều có thể dẫn đến sự hạn chế quyền tự do, sự đàn áp đối lập, kiểm soát báo chí, và làm suy yếu khả năng tự điều chỉnh của xã hội. Đó là bài học có tính phổ quát, không chỉ áp dụng cho một hệ tư tưởng.

Nếu một ngày nào đó Việt Nam có điều kiện xây dựng một chương trình lịch sử mới, theo người viết, chương trình đó cần nên:

- *Trình bày nhiều góc nhìn về các giai đoạn lịch sử;*
- *Khuyến khích học sinh đọc và so sánh nhiều nguồn dữ liệu khác nhau;*
- *Phân biệt rõ giữa sự kiện, diễn giải và ý kiến của cá nhân hay nhóm chính trị;*
- *Và tạo không gian để học sinh tự hình thành nhận định dựa trên bằng chứng cụ thể.*

Một nền giáo dục như vậy sẽ giúp thế hệ trẻ hiểu quá khứ mà không bị ràng buộc bởi một cách nhìn duy nhất đến từ bất cứ phía nào, hay khuynh hướng chính trị nào.

Một nền giáo dục tốt không đào tạo những người chỉ biết học và đọc tin tức, mà đào tạo những người biết đặt câu hỏi, biết kiểm chứng và biết suy nghĩ độc lập. Lịch sử nên được giảng dạy để giúp người học hiểu vì sao các sự kiện xảy ra, những hậu quả của chúng là gì, và những bài học nào có thể giúp xã hội tránh lặp lại các sai lầm trong tương lai. Như vậy, đó mới là giá trị bền vững nhất của việc học lịch sử.

Lịch sử luôn có nhiều tầng lớp. Mỗi biến cố đều có người chiến thắng, người thất bại, người chứng kiến và thế hệ sinh sau. Nếu chỉ nhìn từ một phía, chúng ta rất dễ biến lịch sử thành một công cụ để khẳng định niềm tin có sẵn, thay vì coi lịch sử là một cơ hội để hiểu con người và xã hội trong một giai đoạn nào đó. Do đó, người nghiên cứu lịch sử nên giữ ba nguyên tắc:

- **Tôn trọng sự kiện:** Không nên phủ nhận hay bóp méo những sự kiện đã được chứng minh bằng nhiều nguồn đáng tin cậy.
- **Phân biệt sự kiện với diễn giải:** Sự kiện là điều đã xảy ra; cách giải thích ý nghĩa của sự kiện có thể khác nhau và cần được tranh luận bằng lập luận và chứng cứ.
- **Luôn luôn mở rộng tâm thức dành cho khả năng học hỏi:** Khi có thêm tài liệu mới hoặc nghiên cứu mới đáng tin cậy, nhận thức cũng có thể được điều chỉnh.

Việt Nam có thể học được gì từ lịch sử để đi tới tương lai? Quá khứ cần được hiểu để phục vụ tương lai, chứ không phải để giữ mãi những chia rẽ. Có một câu nói của sử gia người Anh Edward Hallett Carr: "**Hãy nghiên cứu quá khứ để hiểu hiện tại - Study the past in order to understand the present**".

Và: "**Hiểu hiện tại để xây dựng tương lai.**"

Và, câu hỏi cuối cùng cho bài viết này là: "**Luật về Giáo dục này sẽ được hưởng ứng và áp dụng rộng rãi không trong thế kỷ thứ XXI?**"

Câu trả lời chủ quan sẽ là, **Luật giáo dục lịch sử cộng sản này có nhiều khả năng sẽ được nhiều tiểu bang có xu hướng bảo thủ (conservative) hưởng ứng, nhưng khó trở thành một chương trình thống nhất trên toàn nước Mỹ trong tương lai gần.**

Tại Hoa Kỳ, giáo dục phổ thông thuộc thẩm quyền của các tiểu bang chứ không phải chính phủ liên bang. Nếu Florida khai triển thành công, các tiểu bang có quan điểm tương đồng như: Texas, Oklahoma, Tennessee, South Carolina, Mississippi, Alabama... có thể xem mô hình này như một tài liệu tham khảo. Nhưng, Hoa Kỳ là một quốc gia liên bang với truyền thống đa nguyên rất mạnh, các tiểu bang như California, New York, Massachusetts, Washington, Oregon, Seattle... thường có cách tiếp cận khác trong việc xây dựng chương trình lịch sử.

Nhiều nhà giáo dục tại các bang này cho rằng, nên dạy về chủ nghĩa cộng sản, nhưng cũng cần dạy song song về các chủ đề như chủ nghĩa phát xít, chủ nghĩa thực dân, phân biệt chủng tộc, chế độ nô lệ và các hình thức toàn trị khác. Do đó, nếu có đưa nội dung về chủ nghĩa cộng sản vào, họ có thể xây dựng theo một cấu trúc và trọng tâm khác với Florida.

Một nền dân chủ trưởng thành không sợ học lịch sử của mình, kể cả những chương đau thương hay gây tranh cãi. Điều quan trọng là lịch sử được trình bày sao cho người học có thể kiểm chứng, suy luận và đối thoại. Khi đó, lịch sử không còn là công cụ để chia rẽ, mà trở thành nền tảng để xây dựng một tương lai tốt đẹp hơn. Đó là lý do người viết cho rằng, về lâu về dài, **giá trị bền vững nhất của chương trình giáo dục cộng sản này sẽ không nằm ở việc phê phán một hệ tư tưởng nào, mà ở chỗ nó có khuyến khích được tinh thần tìm kiếm sự thật và tư duy độc lập hay không.**

Hy vọng vài tâm tư lắng đọng trên giải tỏa được phần nào, những cách ly qua ý thức hệ cực đoan. **Thế giới cần an bình với niềm cảm thông chung của nhân loại!**

Mai Thanh Truyết
Con đường Việt Nam
Houston - Tháng 8-2026
